
Studium puerile fatiscit, laeta nisi austeris varientur festa
profectis

Excursie Frankrijk, Zwitserland en Duitsland 8 t.m. 22
september 1970 onder leiding van professor Jongkees

8 september

Allengs traditiegetrouw vertrokken ook dit jaar in de 2e septemberweek de blauwe renault en het blauwe fordbusje vanaf het Historisch Instituut. Op Rainer na, die in Hengelo zou worden opgepikt, was de hele groep compleet. Het stralende zonnetje en de kwinkslagen van Henk Bouma deden al spoedig de laatste slaperige gezichten verdwijnen. In een snelle rit ging het Hengelowaards; enkele uitgeslapen lieden op de achterbank van het busje achtten het tijdens deze rit nodig enige kritiek uit te oefenen op de ietwat zweverige rijstijl van Henk op deze vroege ochtend. Henk wist hen evenwel spoedig te doen zwijgen door z'n reuzepot z'ute drop te laten circuleren (met de mededeling dat er op een kilo drop korting te krijgen is!). Om ongeveer kwart voor tien waren we aangekomen op de Bataafse Kamp 2 in Hengelo bij de familie da Costa, waar we op zeer gastvrije wijze ontvangen werden; de koffie was voortreffelijk en zou zeker hooggewaardeerd zijn door de Elsevier-koffietest. Rainer was daar inmiddels ook gearriveerd. Vandaar reden we via Enschede, waar Fr   nog een bliksembezoek bracht aan z'n ouderlijk huis (met een tas vuile Deense was?), naar de grens bij Aalten-Boch  lt. Een rustige sensatieloze overgang had U gedacht geachte lezer? Zonder Henk Bouma misschien, nu liep het evenwel anders. Prof. Jongkees kon na de normale contrôle doorrijden. Henk, van mening dat het voldoende was even z'n hoed op te lichten en breed te grijnzen naar de Duitse douaniers, gaf gas. De douanier voelde zich dusdanig gepasseerd en aangetast in z'n geuniformeerd gezag, dat hij het busje luidruchtig sommeerde te stoppen. De passen werden zeer nauwkeurig gecontroleerd. Henk Popma ontdekte nadien zelfs een nieuwe stempel in z'n pas! Na dit evenement werd er doorgereden tot voorbij Wesel, waar de eerste picknick plaatsvond op een mooie plek in het bos. Menno achtte toen de tijd rijp de Friezen in het gezelschap te verbieden gedurende de excursie van de Friese taal gebruik te maken (daarmee onderdrukte hij de rechten van een 40% minderheid van de groep). Sindsdien toonden de Friezen evenwel hun buitengewoon groot aanpassingsvermogen. Vandaar ging de tocht via Venlo-Heerlen naar Aken, waar eerst de uiterst "nette" jeugdherberg werd opgezocht. Na een korte rondwandeling door Aken en een vluchtige blik in de Domkerk volgde ons eerste diner. Dit was in een woord voortreffelijk (dat zou trouwens 14 dagen lang het geval zijn). Het was moeilijk om 's avonds de jeugdherberg weer te vinden, maar dankzij de snelle rijvaardigheid van Rainer waren we nog op tijd aanwezig.

9 september

Deze ochtend werd eerst nog een nader bezoek gebracht aan de imposante Dom van Aken met de erbij behorende schatkamer.

In een Konditorei werd koffiegedronken en werd Ine op passende wijze aan haar verjaardag herinnerd, een heuglijk feit, wat ze eerst angstvallig had verzwegen. (Cicero: Apex est senectutis auctoritas).

Aangezien er deze dag een grote afstand afgelegd moest worden, werd er na Aken een flink stuk doorgereden. We waren via België de Luxemburgse grens al een eind gepasseerd aler er halt werd gehouden voor de picknick, die plaatsvond in een prachtige eenzame streek; zelfs roofvogels lieten zich zien. Maar "de tijd háltd gjin skoft" en we reden vandaar dan cok door via Ettelbrück (monument van generaal Patton) naar de hoofdstad Luxemburg. Het busje had evenwel onderweg de benzinedop verloren; diensgevolge werd in Luxemburg direkt een garage opgezocht, maar eilaas een ongeluk komt zelden alleen, want bij de garage werd de auto van prof. Jongkees aangereden door een niet goed uitkijkende automobilist. Het sierwerk van de renault was behoorlijk beschadigd en na een korte discussie met de boosdoener (die in een garage werkte) werd overeengekomen de schade terstond te laten herstellen in een renaultgarage.

Prof. Jongkees vergezeld door Arend volgden de man. De rest van de groep gaf dit de gelegenheid nader kennis te maken met hetgeen de Luxemburgse horeca te bieden had.

Rainer die inmiddels z'n eerste stapel ansichten had gekocht, vertrouwde de Luxemburgse prijzen beslist niet. Ook het dienstertje op het terras kon hem in haar rappe Frans er niet helemaal van overtuigen, dat hij de normale prijs voor de kaarten had betaald. Na anderhalf uur was de renault weer aanwezig; we reden nu via Verdun in één ruk door naar St. Dizier in Frankrijk.

In 't nachtelijke duister aldaar gearriveerd gaf een Franse pomp- houder blijk van de Franse hulpvaardigheid door voor ons uit te rijden om ons eerst de jeugdherberg te wijzen en daarna prof. Jong- kees naar een hotel te brengen.

De herberg in St. Dizier bestond uit een hoofdgebouw en een aantal oude vooroorlogse militaire barakken, waarvan het manvolk van onze groep er één geheel voor zich alleen kreeg toegedeeld.

Tijdens het diner van die avond (zonder prof. Jongkees) deelde Rainer ons de uitslag van Feyenoord - Estudiantes mee, nadat hij opgebeld had naar Zwolle.

10 september

Aangezien de afstand barak - washok nogal groot was en het boven- dien regende kwam het manvolk de volgende ochtend op het lumineuze idee, een pendeldienst in te stellen met het busje tussen barak en washok.

Na een uitstekend ontbijt, dat verzorgd was door de meisjes, en een Nederlands-Fries commentaar (zeer democratisch) in het gasten- boek, vertrokken we richting Dijon. In Vignory werd het Romaanse kerkje bezocht en kreeg Rainer zomaar een glas wijn aangeboden door een Franse boer.

Een der plaatselijke café's, dat werd aangedaan voor de koffie, was druk bezet door de plaatselijke bevolking, wat aan Arend Pietersma

de opmerking ontlokte dat ze zaten te pimpelen op E.E.G. kosten. Hierna ging de tocht via Colombé les 2 églises, via Clairvaux en Brion sur Ource, waar de lunch werd gebruikt, naar Chatillon. Chatillon werd goed bekeken en vooral het museum met het geweldige Griekse mengvat van Vix daterend uit de 6e eeuw v. Chr. en de église St. Vorles, maar deze werd (als zovele kerken onderweg) net gerestaureerd.

Chatillon maakte een charmante indruk op ons door z'n pittoresque straatjes met de vele trappen. Op het kerkhof wees prof. Jongkees ons op het graf van een maarschalk van Napoleon.

In het begin van de avond werd Dijon bereikt. Na enig zoeken hadden we de jeugdherberg te pakken; deze was de moeite van het zoeken bepaald wel waard. Voor allemaal 2 of 3 persoonskamers met een ruime hoeveelheid douches.

De rest van de avond werd besteed aan het (verlate) vieren van Ine's verjaardag. Uiteraard gebeurde dat met de specialiteit der streek: de Kirr of te wel vin-blanc-cassis! Enigszins verraderlijk was dat wel, bleek later.

11 september

Deze dag werd geheel besteed aan Dijon zelf.

's Ochtends werd eerst de St. Benigne bekeken. Van deze kathedraal maakte uiteraard de (gerestaureerde) "rotonde" - (crypt) de meeste indruk op ons.

Verder werden die ochtend bekeken de Saint-Michel (overgang Gotiek- Renaissance), waar nu ook eens de 18e eeuwse houten betimmering nog aanwezig was, en de Notre- Dame.

Prof. Jongkees wilde ons nu het Palais van Justitie laten zien maar bij het zien van de geboeide delinquent maakten we schielijk rechtsonkeert.

Na een picknick op een zeer mooie plek in het heuvelland ten Westen van Dijon gingen we weer terug naar de stad waar nu het museum, het oude paleis van de hertogen van Bourgondië, werd bezocht. Van de bezienswaardigheden slechts deze: de tombes van Jan zonder Vrees en Philips de Stoute en de enorme schoorstenen in de keuken-vertrekken, waarin een complete os gehangen kon worden.

De Friezen van het gezelschap werden door prof. Jongkees nog gewezen op een portret van Edzard I van Oostfriesland, hetgeen Menno de gelegenheid bood de Friezen weer enige speldeprikken uit te delen.

's Avonds tijdens het diner deelde prof. Jongkees mede, dat de hele groep die avond verwacht werd bij prof. Richard.

Diens huis was gauw gevonden en we werden op een bijzonder hartelijke manier ontvangen door prof. Richard en diens gezin.

Tijdens de thee-koffie en de cassis werd er gezellig geconverseerd. Henk Bouma, juist goed aan de praat geraakt met de oudste dochter van prof. Richard (een a.s. mediaeviste), keek bepaald zielig toen hem gevraagd werd het elders geparkeerde busje op te gaan halen. We moesten helaas reeds om 11 uur in de jeugdherberg zijn, anders was dit gezellige bezoek beslist later geëindigd. Mevr. Richard ontving de dank van onze groep, op uitstekende wijze naar voren gebracht door Lousje.

12 september

Na een bezoek aan de bekende Mozesput met de profetenfiguren van Claus Sluter in het Karthuizer klooster Champmol verlieten we Dijon. In Nuits St. Georges, midden in de Bourgondische wijnstreek, werd aan het eind van de ochtend gestopt om op een terrasje in de zon een glas witte wijn, desgewenst koffie te drinken. Na een picknick in een vervallen wijngaard werd Beaune bezocht. Hier kregen we een rondleiding door het vermaarde Hôtel Dieu, een ziekenhuis gesticht in 1443. De meeste indruk maakten hier op ons het prachtig geglazuurde dak en het altaarstuk van Rogier v.d. Weyden (of te wel Rogier de la Pasture). In de Notre Dame gaf een oud dametje uitleg bij een tapisserie de la Vierge uit de XVIe eeuw. Ze liet tevens enkele Nederlandse woorden horen. Alvorens naar Chalon sur Saône te gaan moesten er nog inkopen gedaan worden, waarbij Lousje moeite noch regen te veel vond om enkele paprika's te bemachtigen voor de uitmuntende macaroni, die de dames 's avonds in Chalon sur S. voor ons hebben gemaakt. De jeugdherberg was goed (er stond dan ook een Nederlander aan het hoofd) en lag aan de Saône, een voor het oog nog erg frisse rivier. Het uitgaan op deze zaterdag werd opgefleurd door de aanwezige kermis, waar een ieder zijn (eventuele) agressie kon uitleven in de botsauto's.

13 september

Deze zondag begon met een bezoek aan de kerk van Tournus. Daar werd tevens een deel van de mis bijgewoond. Opvallend was (althans voor schrijver dezes) dat de vrij grote kerk behoorlijk bezet was tijdens de mis. Van Tournus gingen we naar een geschikte picknickplaats. Op weg hiernaartoe werden nog de prachtige Romaanse kerkjes van Farges en Uchizy bekeken. Indrukwekkend in deze plaatsjes waren ook de monumenten voor de gevallen uit de W.O. I. Op een bevolking van enkele honderden mensen soms meer dan 150 gesneuveld mannen en dit waren maar enige van de vele dorpjes waar we dergelijke trieste berekeningen konden maken. Tijdens de picknick uitten de meesten hun genoegen over het heerlijke zonnetje, wat Hénk Bouma meende te moeten kleineren door de opmerking te maken dat men in Nederland ook van de zon kon genieten, maar daarbij géén cultuur zal aantreffen. Brançon, de volgende plaats, maakte door zijn magnifieke ligging een indruk die uitnodigde tot ongecompliceerde romantische overpeinzing. De prachtige 12e eeuwse kerk raakte daardoor zelfs iets op de achtergrond. Op de weg naar Chapaize passeerden we een vervallen kasteeltje. Uiteraard stapten we even uit, al was het alleen maar om Fré een genoegen te doen. Enkelen van ons zochten verschrikt de terugweg na een ontmoeting met een woeste hofhond. Na Chapaize, waar we een Romaanse kerk met een uitwendige trap bekeken, ging het langs Taizé naar Cluny, waar we nog net de laatste namiddag rondleiding mee konden maken. Ondanks de optredende vermoeidheid maakte Cluny een geweldige indruk, hoewel één onzer makkers plotseling wat van streek raakte door een rood-paarse Francaise (c'est la vie!).

De avond van deze welbestede zondag werd doorgebracht in het hotel van prof. Jongkees, die ons had uitgenodigd. Op zijn gemak zittend in de heerlijke fauteuils genoot men van koffie met een glas Marc de Bourgogne, doch niet een ieder bleek in staat dit drankje manmoedig op te drinken, hetgeen een enkeling in staat stelde 2 glazen te nuttigen, wat later dan ook merkbaar was... Een ding staat vast: het was gezellig.

14 september

Deze dag leidde onze weg naar Zwitserland. Eerst werd Bourg en Bresse bezocht, waar in de laat Gotische kerk de graftombes van Philibert van Savoye en Margaretha van Bourgondië werden bewonderd.

Aan het begin van de Jura werd op een zeer fraaie plek gepicknickt. Hier vertelde prof. Jongkees het een en ander over voettochten, die hij destijds door de Jura had gemaakt. Menno die z'n afschuw voor marmite al eerder had laten blijken, maakte een opmerking waarmee hij marmite vergeleek met wagensmeer. Fré antwoordde prompt, waarom hij dan zo piepte! Van Lousje en schrijver dezes kwam het initiatief om in Groningen nog eens een speciale gevarieerde marmitemaaltijd te houden voor de liefhebbers; enkele lieden achten het toen noodzakelijk ook maar marmite te leren eten! Langs een uiterst fraaie, woeste route met prachtige panorama's ging het nu steeds dieper de Jura in.

In St. Claude, de stad van de pijpenindustrie, werd voor de laatste maal gepleisterd op Franse bodem. Bovendien hoorde Lousje in de kerk van St. Claude eindelijk de zo lang begeerde orgelmuziek. Bij La Cure werd de Zwitserse grens gepasseerd. We hadden niets aan te geven "Car nous sommes des pauvres etudiants" volgens Henk B., waarop de douaniers een merkwaardige grijns trokken. Spoedig bereikten we St. Cerque; alvorens te dineren reden we eerst even voorbij St. Cerque en daar genoten we van een onvergetelijk uitzicht vanaf 1100 meter zagen we in de diepte het meer van Genève en daarachter rezen de Alpenmassieven op; zelfs de besneeuwde toppen van de Mont Blanc waren zichtbaar en de in het Oosten opkomende maan gaf aan dit alles nog een speciale sfeer. Een indruk die velen nooit meer zullen vergeten!

In het stijlvolle hotel van prof. Jongkees genoten we van een uitstekend diner, dat ons opgediend werd door een Nederlands-talige juffrouw.

De jeugdherberg was minnetjes, minieme volgepropte slaapzaaltjes en een verbod om met schoenen de slaapzalen te betreden.

15 september

Van St. Cerque reden we naar Romainmotier met een prachtig Romaans kerkje. Van het interieur was vooral de 8e eeuwse ambo opvallend. Voor de picknick werd een hoge plaats in de Jura uitgezocht met uitzicht op het meer van Neuchâtel. 's Middags werd in Payerne de kloosterkerk bezocht.

Het grootste deel van de middag werd in Grandson doorgebracht. Vrij snel werd eerst de kerk, die een typisch voorbeeld was van Cluniancenser bouwkunst, bezocht; de rest van de middag werd doorgebracht in het kasteel van Grandson, dat een grote rol heeft gespeeld in de strijd van de Zwitserse Kantons tegen de Bourgondiërs.

28 februari 1476 liet Karel de Stoute de bezetting van het kasteel Grandson ophangen. Toch waren de Bourgondiërs door dit beleg dermate lang opgehouden, dat de Kantons de gelegenheid hadden gekregen zich beter voor de verdediging te organiseren.

Het kasteel was zeer de moeite van het bezichtigen waard. De grootste aantrekkingskracht oefende wel de overgebleven weergang uit.

Verder was er een verzameling oude wapens, overzichten in maquettevorm van slagen etc. Bij het zien van de beul met hakbijl merkte Lousje op, dat een dergelijk manneke ongeveer haar grootte had. Enkele zalen van het kasteel herbergden een automuseum en zoals een goed historicus betaamt, maakten we met gemak een sprong naar deze moderne technische geschiedenis.

Op weg naar Faouq deden we Avenche (Aveticum) nog aan, waar Henk Bouma in de oude arena nog even een citaat uit de Gijsbrecht declameerde. Over de jeugdherberg in Faouq slechts dit: hij was niet bijster goed, alhoewel een aantal Zwitserse meisjes zich gaarne bereid toonden onze afwas even te doen, hoewel ze uit een kanton kwamen waar wel Vrouwenkiesrecht bestaat!

16 september

De volgende ochtend was Murten de eerste plaats die bezocht werd. Prof. Jongkees gaf hier een staaltje ouderwets hoogleraarschap, door ons in de stromende regen - audax omnia perpeti - Oden Hor.- een uiteenzetting te geven op het slagveld bij Murten waar Karel de Stoute 12 juni 1476 verslagen werd. Ook de vesting van Murten zelf werd bezocht. Vandaar ging het naar Bern waar we in het Bernisches Historisches Museum zeer hoffelijk werden ontvangen en rondgeleid door Dr. R.L. Wyss. Hij liet ons in korte tijd de belangrijkste schatten zien van de buit, die de Zwitserse Kantons op de Bourgondiërs hadden behaald. Speciale aandacht ontvingen hierbij 3 van de 4 beroemde Bourgondische wandkleden, handelend over het leven van Julius Caesar. Na de rondleiding ontvingen we allen een bijzonder mooie Catalogus met de titel: "Die Burgunderbeute und Werke Burgundischer Hofkunst".

Daarna werd op eigen gelegenheid Bern bekeken, hetgeen zeer de moeite waard was.

Om eventuele cultuurmoeheid te voorkomen leek het prof. Jongkees verstandig om via een omweg naar Luzern te rijden om zo een stuk van de Alpen-natuur te zien.

Van Bern reden we via Thun, Interlaken en Brienz naar Luzern. Vooral diegenen die nog nooit in deze streek geweest waren kwamen sterk onder de indruk van dit prachtige Alpengebied.

In Brienz waar een poos vertoefd werd in een restaurant aan het meer wisten velen van de groep een drank, die ze misschien tien jaar geleden voor het laatst geproefd hadden, te herwaarderen, n.l. warme chocola!

Het was reeds avond toen we Luzern bereikten. De fraaie ligging van de jeugdherberg aan de Rotsee en de maneschijn waren aanleiding voor een avondwandeling, welke besloten werd met een bezoek aan een uitspanning, d.w.z. niet die alcoholvrije gelegenheid die Henk en Ine eerst hadden uitgezocht.

Toen we evenwel om half elf bij de jeugdherberg terug waren, vonden we de toegang tot onze slaapvertrekken afgegrendeld. Zelfs de verwoede pogingen van Johan, om op de balustrade te klimmen, hielpen niet. Fré was wel gedwongen de hulp van de brommerige huisbewaarder in te roepen en ...1 frank extra p.p. te betalen. (over Zwitserse geldzucht gesproken in het land van Wilhelm Hotell!).

17 september

Onder een stralende ochtendzon, zelfs de Pilatus was geheel zichtbaar, werd het fraaie, rijk aandoende centrum van Luzern bekeken. Slechts de winkelende, in zeer smakeloze kledij gestoken Amerikaanse dames, die men overal tegenkwam, deden afbreuk aan deze gezellige drukte. Via Weggis - ach, hoe zalig was het aan het Vierwoudstedenmeer- en Brunnen, door de oudste Kantons, gingen we naar Einsiedeln naar de bekende rococo bedevaartskloosterkapel. Ook nu waren er veel pelgrims. De hele sfeer deed velen van ons ietwat vreemd aan. Is het misschien onze noordelijke nuchterheid? Na onze laatste fijne "bergpicknick" ging het na een hele serie haarspeldbochten richting Rapperwill, de laatste sneeuwtoppen verdwenen uit het gezicht. Na een kort oponthoud (voor Fré) reden we door naar Stein am Rhein. Terwijl prof. Jongkees een hotel besprak gaven Ingrid en Lousje en de beide Henken een staaltje volkskunst ten tonele op een brandweerpleintje. De jeugdherberg in Stein am Rhein was goed; een daar aanwezige groep Swyzerdütsch sprekende jongens werd wijsgemaakt dat Fré de professor was, volgens het Hoog-Duits van onze Nedersaks "sehr bequem".

18 september

's Ochtends werd het prachtige stadje Stein am Rhein met z'n fraai beschilderde huizen bekeken; wandelend langs de oevers van de Rijn viel het op hoe schoon het water van de Rijn daar nog was en het er dientengevolge wemelde van de vis. Bij Konstanz werd de Duitse grens gepasseerd. Na een bezoek aan de basiliek (concilie van Konstanz!) en een genoeglijk vertoeven aan de oever van het Bodensee werd het eiland Reichenau opgezocht, waar een bezoek aan de vroegromaanse kerk van Oberzell een ieder erg boeide, al was het alleen al door de prachtige fresco's. Na Oberzell vonden we met enige moeite een geschikte plaats aan het Bodensee om te picknicken. Het weer was zo fraai, dat vrijwel iedereen een frisse duik nam in het heldere water (met al of niet geïmproviseerde zwemkleding). Na dit aangenaam verpozen werd, alvorens door te rijden naar Sigmaringen, nog een bezoek gebracht aan de kerk van Mittelzell, waar bijna iedereen tot de conclusie kwam dat Oberzell mooier was. Toen kwam Sigmaringen, waar de ontvangst zeer onaangenaam en militair was in de jeugdherberg en slechts weinig was toen voor ons reeds genoeg geweest om uit te varen tegen een dergelijke behandeling. De uitbarsting kwam evenwel de volgende ochtend.

19 september

Het wekken door een of andere blaasmuziek, gezeur over geld voor warm water, het snauwende gebieden om sigaretten te doven en hierbij gevoegd het opgekropte ongenoegen over de ontvangst de vorige avond waren er de oorzaak van, dat we met een heftige ruzie de jeugdherberg verlieten, waarbij vooral Rainer minder fraaie uitdrukkingen naar z'n hoofd geslingerd kreeg. Enfin ze weten nu dat Groningse studenten zich niet laten intimideren door militairistisch gedoe.

Aangekomen in Zwiefalten waren de naweën van de affaire Sigmaringen even wat bedaard en had ieder weer aandacht voor de cultuur, in casu de barok-rococo kerk aldaar. Na de koffiepauze werd Ulm aangedaan met z'n imponerende kerk, alleen jammer dat het Centrum van Ulm rond de kerk een tamelijk nieuwe indruk maakte (oorlogsschade).

In de kerk te Ulm ontspon zich bovendien nog een felle discussie onder een aantal van ons n.a.v. een herdenkingssteen, betreffende W.O. II, in de kerk. Na een bezoek aan de Skt. Georg in het fraaie door M.E. vestingmuren omgeven Nördlingen ging het op naar Dinkelsbühl.

De zeer behulpzame politie begeleidde ons naar de jeugdherberg, waar alles evenwel duister was. Na enig zoeken werd de sleutelbewaarster gevonden en kregen we toegang tot dit van oorsprong 15e eeuwse klooster. De tijd van slapen en licht uit was hier vervroegd van 11 uur ongeveer in Frankrijk tot half tien, maar het charmante dienstertje Inge in het restaurant, waar gedineerd werd, wist voor ons telefonisch een uitzondering op die wel absurde regeling te verkrijgen.

20 september

Na een uitstekend ontbijt in de oude refter kon een ieder op eigen gelegenheid Dinkelsbühl bekijken. Merkwaardigerwijze troffen we elkaar veelal weer aan bij de mis in de R.K. Skt. Georg. Van Dinkelsbühl op weg naar Schwäbisch Hall verzeilden we in Crailsheim in een enorme historische "Folkfest" optocht. Uiteraard werd hiervoor gestopt, vooral de gemotoriseerde belegeringstoren werkte op de lachspieren. Al met al een bijzonder leuke vertoning. Na Crailsheim bezochten we Schwäbisch Hall, een oude Rijksstad, waar vooral de kerk en het oude arsenaal opvielen. Tijdens de picknick vermaakte de groep (prof. Jongkees inclusief) zich met een aangenaam spel uit onze lagere-schooljaren: Boompje verwisselen. Nadien werd de abdij Grosz-Comburg bezocht, een kloostercomplex typerend door een harmonisch samengaan van Middeleeuwse t.m. rococostijl. De kerk van Klein-Comburg was in restaurateurshanden en niet te bezichtigen. Rothenfels was deze dag de overnachtingsplaats, wederom in een historisch gebouw. Alles was er enigszins slordig, maar de sfeer was voor een Duitse jeugdherberg bijzonder vrij. Totaal anders en beter dan Sigmaringen. We konden zelfs langer wegblijven om te dineren. Enkelen van ons maakten dan ook van de gelegenheid gebruik om eens rustig te genieten van het Duitse bier, hetgeen op één uitzondering na een vrolijke uitwerking had.

21 september

Van Rothenfels voerde de weg deze volgende ochtend eerst naar Gelnhausen, waar de fraaie ruïne van de Paltz van Frederik Barbarossa werd bewonderd en daarna de laat-romaanse Maria-kerk, waarvan beslist de reliëfvoorstelling van het laatste Oordeel niet onvermeld mag blijven.

Van Gelnhausen ging het naar Büdingen met z'n prachtige slot en oude vestingwallen.

Tegen de avond werd Limburg a/d Lahn bereikt, waar meteen de jeugdherberg werd opgezocht. Deze was goed, maar strak gereguleerd.

Men wenste in ieder geval geen uitzondering te maken op de sluitingstijd van 10 uur. In het Gasthof "Roseneck" werd van een goed maal genoten, waarbij prof. Jongkees (voor de groep enigszins onverwacht) reeds z'n genoegen en dank uitsprak over het welslagen van deze reis. Fré werd hierbij-juist U raadt het al- beloond met de laatste Asterix voor al zijn moeite en inspanning voor deze reis.

22 september

was alweer de laatste dag. Na ons verzameld te hebben voor de nu volgens oorspronkelijke kleuren opgeschilderde Dom werd deze forse doch fraie kerk bekeken, waarna men nog de gelegenheid kreeg tot het doen van inkopen. Om kwart voor elf reden we uit Limburg.

Een plaatsje aan de Rijn werd nog aangedaan voor een Kaffee mit Kuchen oder Torte.

Vandaar reden we langs de autobaan in een ruk door naar Münster, waar we zonder tegenslag al om 3 uur waren. Hier werd een bezoek gebracht aan het gebouw waar de Vrede van Münster werd gesloten. Verder werden de Dom en de Lamberti Kirche, met de kooien voor de Anabaptisten, met een bezoek vereerd.

De mentaliteit van de Münsterse bevolking deed ons bepaald niet vriendelijk aan; hetzelfde gold eerst voor Burgsteinfurt waar het galgenmaal genoten werd. Later reageerde men daar wel wat vriendelijker.

Hier kregen wij dan eindelijk gelegenheid prof. Jongkees dank te zeggen voor de in alle opzichten zo geslaagde reis. Als blijk van waardering ontving hij 11 "Lustige Witwen", van iedere deelnemer één. De dankwoorden werden namens de groep uitgesproken door de beide "brave" Hendriken en op zeer originele wijze door de dames uit ons gezelschap Lousje, Ine en Ingrid; deze laatsten brachten hun dank over door prof. Jongkees, Fré en de groep het volgende toe te zingen:

wijze: Joep-joepi

wijze: All night, all day

Prof. Jongkees is gekomen
heeft ons allen meegenomen
Met ons twaalfen naar het Zuiden
pour l'histoire et pour plaisir.
la-la.....

All night, all day
Fré is watching over us, oh yes
All night, all day
Fré is awakening us.

Lange tochten maakten wij
altijd opgewekt en blij
vol bewondering voor U professor
ja, dat zijn wij.
la-la.....

When we are going down to sleep
netjes om 10 uur in ons bed
wekte Fré ons keurig net
Fré.....

wijze: In einer kleinen Konditorei

In einer kleinen Konditorei
Daar zaten wij samen elke dag weer
Na elk kasteel en iedere kerk
als rust na het werk een kop chocola.
En we zongen in de bus oh so leise
viele Weise von Liebenslust und Weh
En de renault en de autobus
die reden gewoon als vader en zoon.